

it according to the »dayparts« and »demographics« that have long been denigrated by cyber-theorists (Caldwell 2003b).

In the final analysis, many former new media prophets and internet proponents have finally had to acknowledge the fact that we already had a ubiquitous, world-wide, electronic network—something called »television« (Caldwell 2000). This fact, the resilience of television programming, means that the chapter studies in this book will continue to be of relevance for some time to come. Recent changes also mean, however, that scholars of TV aesthetics must also begin to pay more attention to phenomena like »branding,« corporate conglomeration, technological convergence, syndication, and multi-platform »re-purposing« since all are increasingly instrumental forces in the production of televisual form (Caldwell 2003a). Such practices now arguably function in the highly competitive, multi-channel, post-network age as authoring agents and (therefore) constituent parts of *television aesthetics*. It is almost impossible today, that is, to talk of television aesthetics (and to build on the many insights of this book) without also talking in some way about the changing industrial, technological, and global conditions that transform the television that continues to be delivered and consumed on a world-wide basis.

John Caldwell, Associate Professor
Film, Television, and Digital Media Department,
UCLA

Bibliography.

- Browne, Nick (1984). »The Political Economy of the Television (Super) Text.« *Quarterly Review of Film Studies*. 9, no. 3. 174-182.
- Caldwell, John (2000). »Theorizing the Digital Landrush.« In John T. Caldwell (ed.). *Electronic Media and Technoculture*. New Brunswick: Rutgers University Press.
- Caldwell, John (2003a). »Convergence Television: Aggregating Form and Re-purposing Content in the age of Conglomeration.« In Lynn Spigel (ed.). *The Persistence of Television*. Durham: Duke University Press.
- Caldwell, John (2003b). »Second Shift Aesthetics: Programming, Branding, and User Flows.« In Anna Everett and John Caldwell (eds.). *New Media: Theories and Practices of Digitextuality*, London and New York: Routledge.

- Ellis, John (1982). *Visible Fictions: Cinema, Television, Video*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Fiske, John (1987). *Television Culture*. London: Routledge.
- Jenkins, Henry (1992). *Television Poachers*. New York: Routledge.
- Mellencamp, Patricia (1990). *The Logics of Television*. London: The British Film Institute.
- Morley, David (1980). *The 'Nationwide' Audience*. London: BFI Press.
- Newcomb, Horace (1974). *Television: The Liveliest Art*. New York: Anchor Books.
- Seiter, Ellen, H. Borchert, G. Kreutzner, and E. Warth, eds. (1989). *Remote Control: Television, Audiences, and Cultural Power*. New York: Routledge.
- Seiter, Ellen (1999). *Television and New Media Audiences*. London: Oxford University Press.
- Williams, Raymond (1975). *Television Technology and Cultural Form*. New York: Schocken Books.
- Winston, Brian (1986). *Misunderstanding Media*. London: Routledge and Kegan Paul.

Ole Christensen og Birgitte Tufte: Familie i forandring – hverdag og medier i danske familier, Akademisk Forlag, 2001, 127 sider, 150,00 kr.

Familie i forandring er et af resultaterne af det 5-årige forskningsprojekt »Pigers og drenge hverdagsliv og mediekultur – i spændingsfeltet mellem det lokale og det globale« som gennemføres af 5 forskere fra Danmarks Pædagogiske Universitet.

Projektets sigte er at undersøge, hvilken rolle fritidens og skolens mediekultur spiller i 8-15-årige børns hverdag. Projektet har sit afsæt i det forhold, at medieudbudet bliver stadig mere internationaliseret, samtidig med at lokalsamfundets nære kultur spiller en måske stadig stigende rolle i håndteringen af en globaliseret mediekultur. Glokalisering hedder fænomenet, og projektet bekræfter, at der er noget om det.

Et af hovedformålene i projektet er at indhente viden om disse forandringsprocesser, en viden der kan »skabe et nyt og bedre grundlag for børnepolitiske, mediepolitiske og uddannelsesmæssige initiativer til gavn for barnet i velfærdssamfundet« (s. 126). Det er således en erklæret hensigt i projektet at kunne pege på områder i en foranderlig mediekultur, som skolen skal indrette sin fremti-

dige (medie-) pædagogik efter. Forfatterne peger her på to områder med særlig mediepædagogisk relevans, køn og generation. På begge områder halter uddannelsessystemet efter: Intentionen om at samle kønnene er i modstrid med piger og drenge ofte adskilte fritidsaktiviteter, og i skolen præsenteres børnene for en generationsbetiget, skriftligt orienteret dannelseskultur.

Mediekultur handler imidlertid ikke bare om medier. Mediekulturen er dybt integreret i familielivets og hverdagslivets kultur, og kan vanskelig begribes uden en holistisk tilgang, der inddrager den kultur, som mediekulturen både er en del af og betinget af. Medieteknologier er, siger forfatterne, nøglesymboler som mennesker bruger til at skabe mening og betydning med i hverdagen. Selve mediebruget kan derfor betragtes som en »seismograf« (s. 103), der måler kulturen i familien og hverdagslivet, netop fordi så mange handlinger, konflikter, rutiner og ritualer efterhånden inkluderer én eller flere former for medieanvendelse.

Projektet lægger sig med sin insisteren på en kulturel og social kontekstualisering af mediebruget i forlængelse af det brede mediesociologiske og medieetnografiske approach som har kendetegnet den kvalitative medieforskning op gennem 90'erne. Forfatterne skyder da heller ikke genvej for at få den indsigt der som endemål skal kvalificere en fremtidig mediepædagogik. Mediebrugens brede kontekst skal med, og det indebærer et omfattende kvalitativt feltarbejde og et stort datamateriale. 120 børn, deres lærere og forældre, udgår selve datagrundlaget, heriblandt 12 familier – i alt 57 personer – som forskerne har besøgt flere gange i løbet af de knap tre år, indsamlingen har foregået (1998-2001). Forskerne har anvendt flere metoder, bl.a. deltagerobservation, interview, lyd-dagbøger, tegninger, stile m.v.

Det er en ordentlig mundfuld, men materialet er i hænderne på kompetente folk. Som læser møder man et højt fagligt niveau, både når det gælder den reflekterede gennemgang af projektets metode (triangulering), teoretiske fundament (hverdagslivet), og de empiriske analyser. Desuden er forfatterne stedkendte i den mediepædagogiske litteratur, som løbende reflekteres ind i forskernes arbejde med empirien.

Bogen er inddelt i 6 kapitler. Efter de to første kapitlers gennemgang af projektets baggrund, teori og metode, fremlægges undersøgelsens (foreløbige) resultater i to kapitler. Forfatterne gennemgår her udviklingen i familiernes medie-

brug samt forskellige generationers værdibaserede holdninger til medierne i undersøgelsesperioden 1998-2001. De sidste kapitler sætter fokus på forholdet mellem børns mediebrug og børnenes udvikling af kompetencer til at håndtere mediekulturen, og der argumenteres til slut for udviklingen af en mediepædagogisk praksis i skolen.

Bogen »Familie i forandring« er ikke den afsluttende, definitive afrapportering af undersøgelsens resultater. Bogen er derimod et første spadestik ned i empirien, en start på bearbejdningen af det store materiale med det formål at »tegne et billede af familielivet i 12 danske familier og foretage nogle dybdesnit, der fokuserer på mediebruget i familierne « (s. 7). Man skal derfor ikke forvente den fulde historie i denne bog. Forfatterens sympatiske ønske er at åbne for en »dialogisk og reflekterende forskningsformidling«, og bogen kan derfor læses som et kig ind i forskernes værksted, de foreløbige resultater, samt de videnskabelige overvejelser der ligger bag valg af teorier og metoder.

Bogen er bedst i de kapitler hvor de foreløbige analyseresultater fremlægges. Gennem beskrivelser og citater får man indblik i familiernes dagligliv, og forfatterne har et godt blik for mediernes funktioner og de betingelser medierne bliver brugt på. Nogle af resultaterne bekræfter allerede veldokumenterede indsigter, som f.eks. at fjernsynet forsvinder fra familiens fælles sociale centrum (stuen) ud til en individualiseret brug i hjemmenes periferi (børneværelser), at mobiltelefoner er de unges og især de unge pigers nye (sociale) medium, at drenge spiller flere spil på computer end piger som til gengæld bruger computeren til chat, at radio oftest er et baggrundsmedium, at børn udvikler mediekompetencer med nye medier som forældregenerationen ikke har o.s.v. Bogen kan i den forbindelse med fordel læses som en sammenfatning af resultaterne fra nyere medieforskning som her er gjort levende og nærværende med empiriske eksempler fra det store datamateriale.

Men det mest interessante i disse kapitler er forfatterens forsøg på at identificere de faktorer der kan forklare, hvorfor der forekommer variationer i de generelle brugsmønstre. Her peger forfatterne på lokale og kulturelle værdier som forældregenerationen forsøger at implementere gennem sanktioner af børnenes mediebrug. Disse værdier kommer ifølge forskerne til udtryk i tre typer mere eller mindre selvforklarende forældreholdninger: den frigjorte, den beskyttende og den demokratiske holdning. Selvom antallet

af medier bliver skiftet ud i løbet af undersøgelsesperioden, og børnene ændrer præferencer, så er disse holdninger stort set konstante hos forældrene som vurderer et nyt mediums kvaliteter og plads i familielivet i overensstemmelse med grundholdningerne. Børnenes mediebrug er præget af disse holdninger, enten fordi de agerer med eller mod forældrenes holdninger, som ofte er implicite og »selvfølgelige«, men som har stor betydning for den måde nye medier implementeres på: mediebruget bliver enten parallelkultur eller modkultur. Ved at påpege tilstedeværelsen og karakteren af de disse løbende, norm- og værdibaserede forhandlinger i familien dokumenterer forfatterne generationsperspektivets relevans, og viser berettigelsen af det etnografiske ideal om længerevarende ophold i felten.

Nogle steder savner man imidlertid flere detaljer og nuancer i forfatternes analyser, jf. den detaljerighed der må være i datamaterialet. Der bliver malet med en bred, og til tider helgerdende, pensel i bogen, – en generaliserende tone som understreger det faktum at mediebrug i familiernes hverdag bestemt ikke er noget entydigt fænomen. F.eks. skriver forfatterne: »Børn bruger mange medier i fritiden og ofte på en sammensat og mangfoldig måde. Medier bruges af børn som selvstændige medieudtryk eller sammen med andre medier som kulisser i forbindelse med samvær og samtale. Ofte er der tale om både og« (s. 81). Med den slags alt-inklusive-formuleringer får man ikke sagt noget forkert, men som læser bliver man ikke meget klogere. Når forfatterne indimellem konkluderer på mere specifikke fænomener benytter forfatterne sig af formuleringer som f.eks. »vi sporer«, »ser en tendens til« eller »får indtryk af«, og netop disse steder savner man de empiriske belæg og de cases, der har bragt forfatterne på sporet af en tendens. For det er jo netop en af styrkerne ved det langvarige ophold i felten, at man kan pege præcist på, hvilke indicier der giver anledning til at konstatere forskelle og forandringer.

I en række spørgsmål formulerer forfatterne klart hvordan undersøgelsen kan kvalificere skolens arbejde med medier: »Hvad lærer børn af at bruge medier på den måde medierne indgår i hverdagen? Kan man tale om at de udvikler bestemte færdigheder eller kompetencer? Og i forlængelse af disse spørgsmål: Hvad er så skolens opgave? Kan medierne medvirke til at udfordre den måde, vi ønsker at holde skole på?« (s. 82). Spørgsmålene tilkendegiver det synspunkt, at en moderne

pædagogik skal udvikles af de interesser og kompetencer, som skolen ikke umiddelbart udvikler, i dette tilfælde den mediekultur og medieadfærd som foregår i børn og unges fritid.

Det synspunkt er det svært at være uenig i. Det, der derimod kan diskuteres, er i forhold til hvilke dele af mediekulturen skolen tildeler sig selv en pædagogisk rolle, herunder hvilket grundlag den pædagogiske indsats hviler på. Forfatterne tager diskussionen op allerede i denne bog, og peger på konkrete indsatsområder, bl.a. baseret på en konkret case fra datamaterialet, nemlig børn og unges oplevelse og brug af reality programmet »Robinson Ekspeditionen«.

Forfatterne har spurgt børn og unge om deres oplevelse af programmet, og forfatterne hæfter sig ved, at især de yngste (10 år) har svært ved at afgøre om det de ser er en autentisk virkelighedsgengivelse eller iscenesatte konflikter. Men hvad er det der er »forkert« ved børnenes oplevelse af Robinson? Forfatterne peger på, at børnene har svært ved at »vurdere sandhedsværdien af, hvad de ser i fjernsynet« (s. 87). Forfatterne siger at de gennem interviewene med børnene »får indtryk af« (!), at fjernsynet er en autoritet, og at de er tilbøjelige til at tro på, at det der bliver vist på fjernsynet er virkeligt. Hvis forfatternes konklusion hviler på deres tolkning af børnenes udsagn om, hvorvidt Robinson er henholdsvis virkeligt eller »opdigtet«, »lavet« eller et »teaterstykke« (de sidstnævnte betegnelser for 'fiktion' er tydeligvis dem forfatterne har brugt når de skulle teste børnenes vurdering af Robinsonekspeditionens sandhedsværdi), så har børnene jo ret. Robinsonekspeditionen foregår i virkeligheden. Der er en ø og nogle rigtige levende, faktisk eksisterende mennesker. Eller som en af børnene på 10 år svarer på interviewerens spørgsmål om, hvorvidt Robinson er 'virkeligt' eller 'lavet': »Tror du det er dukker?« (s. 85). Børnenes svar – sådan læser jeg i hvert fald de pluk der er præsenteret i bogen – er ikke »forkerte«, men vidner om en rimelig klar indsigt i, hvad Robinson er for en genre, og hvad udsendelsen handler om. De ved, at det er en konkurrence med en vinder (derfor kan det jo ikke være et teaterstykke!), handler om samarbejde og »om at være god mod hinanden og ikke bare gøre noget selv, men at man spørger de andre (pige 10 år), og er lavet for at »folk skal have noget at forarges over. Det er til grin, at voksne opfører sig på den måde« (dreng 14 år). Børnene ved også godt, at deltagerens sko er sponserede, at de får udleveret mad, at der er et filmhold, og at hændelserne på

øen er »rimeligt iscenesat«. Børnenes henter i øvrigt deres viden om udsendelsen andre steder fra, f.eks. fra Se & Hør, og fra snak med kammerater i skolen. Altså: Børnene udviser præcis den kompetence i medier og medieudtryk som forfatterne har peget på andre steder i bogen, og som bekendt er et af forfatternes belæg for at fokusere så meget på generationsperspektivet i forskningsprojektet.

Robinson-eksemplet er det eneste konkrete eksempel, som forfatterne bygger deres anbefalinger til en fremtidig mediepædagogik på. Forfatterne hævder, at deres undersøgelse rummer »eksempler på børn, der ikke er i stand til at skelne mellem genrer og ikke er i stand til at vurdere, hvad de egentlig ser« (s. 87). Når der findes sådanne eksempler, er det lidt af en gåde, hvorfor forfatterne i denne bog så anvender Robinsonekspeditionen, og dermed 'reality'-genren, som eksempel. En genre hvis definition og afgrænsning bestemt ikke er soleklar, som meget symptomatisk ofte sættes i anførselstegn, og som granvoksne medieforskere bruger et helt nummer af *MedieKultur* (nr. 34) på at komme nærmere en genredefinition på.

Forfatternes mediepædagogiske anbefalinger er meget klare, og bygger i det store hele på eksisterende forsknings indsigter og teorier (Drotner, Schnack, Potter, Bruner m.fl.). Skolen skal ikke blot udvikle børnenes mediekompetence men også handlekompetence (betjene medieteknik, viden om medier og medieudtryk, evne til at udtrykke sig i medier samt analytiske færdigheder).

Men set i lyset af at bogen præsenterer sig som en første etape i analysearbejdet, så overrasker det, at forfatterne er så definitive i deres anbefalinger i et så tidligt stadie. Især når disse anbefalinger bygger på et så begrænset udsnit af empirien. Et udsnit som ikke udnytter materialets store potentiale og bredde (jf. den holistiske, tværmediale og socialt interaktionistiske tilgang), og som måske kunne have været klaret med en receptionsundersøgelse af tv-programmet. Børnenes udsagn om Robinson giver ikke tilstrækkeligt belæg for forfatternes konstatering af mangelfulde kompetencer hos børnene, og selve den sociale brug af programmet og den tværmediale videnstilegnelse inddrages ikke. Heller ikke selvom disse elementer faktisk fremgår af børnenes udsagn. Børnene snakker jo indbyrdes om Robinson, og de bliver bekendte med dele af programmets konstruktion gennem andre medier.

Det mest påfaldende fravær i analysen er dog den institution i børnenes liv som bogen skal levere et mediepædagogisk bidrag til, skolen.

Nu hedder bogen »Familier i forandring«, men bedømt ud fra forfatternes prioritering i bogen, tenderer forfatterne til at forveksle familie med hjemmefront, og dermed det 'sted' hvor familien for det meste fremtræder som en social realitet. Men børnefamiliens mediekultur er vel ikke upåvirket af det sociale liv som børnene lever uden for hjemmets fire vægge, f.eks. med kammerater i og uden for skolen. Hvor skulle den modkultur seismografen viser ellers komme fra og få socialt integrerende funktion for børnene? Måske leverer skolen også et bidrag til den.

Her ligger for mig at se et af de spændende temaer i de kommende udgivelser fra projektet, nemlig en indkredsning af hvordan børnene oplever og 'bruger' skolen i et globaliseret samfund. Om skolen skaber parallel eller modkultur hos børnene, og om skolen skal arbejde ud fra en af de grundholdninger som forfatterne identificerer hos forældrene (den frigjorte, den beskyttende og den demokratiske) – eller hvorvidt der er en »fjerde« vej.

Alt i alt fjerner forfatternes konklusioner sig for meget fra deres eget empiriske grundlag. Et grundlag som der stort set ikke henvises til i bogens anden halvdel. Det er således svært at få øje på, hvilke bidrag bogens første empiriske del har givet bogens anden mediepædagogiske del. På den måde brækker bogen i to dele. To stærke dele, vel og mærke, og som lover virkelig godt for en endnu stærkere og mere integreret helhed i de kommende publikationer fra det dygtige forsker-teams hænder.

Denne første udgivelse er en velskrevet og pædagogisk velturneret indføring i børnefamiliernes mediehverdag. Bogens opbygning er logisk med klare opsummerende og konkluderende afsnit, og der er som tidligere nævnt ingen teoretisk og metodisk slinger i valsen hos de velfunderede forfattere. Derfor vil bogen egne sig fortrinligt til undervisningsbrug, og alene af den grund er bogen et meget vellykket eksempel på det som bogen gerne vil, nemlig invitere til diskussion og dialog med de nuværende og kommende pædagoger som skal være med til at skabe og praktisere en fremtidig mediepædagogik.

*Bent Steeg Larsen, ph.d.
Politikens Hus*